

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

16. Secundus affectus animæ est fruitio. Quid sit. Creatura rationalis nullâ
re creatâ frui potest secundum doctrinam Catholicam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

mus, intelligi poterit, integer ascribendus est, quo quisquis animi ab huiusmodi pestibus purgandi studiosus est, sine dubio delectabitur. Videbit enim, quod subvehat animum Christiana perfectio, & in quo lato diversorum tenuiculorum amerculorū culpabilis infirmitas eum adhuc herere cōpellat: *Omnia anima*, inquit, *infirma in hac vita, quare sibi aliquid terrenum ubi requiescat, quoniam intentionem laboris & mentis extentā in Deum difficile potest perpetuo tolerare. Aliquid sibi in terra conquirat, ubi requiescat* (nempe amore, seu delectatione, que amoris velut motus animi requies est) & quodammodo pausatōne quādam recumbat; veluti sunt ista, que diligunt & innocentes. Neque enim de CVPIDITATIBVS maioram nunc loquendum est, quia multi acquiescunt in in theatris, multi acquiescunt in circo, in amphitheatro, multi acquiescunt in alea, multi in luxuria popularum, multi in libidine adulteriorum, multi in violentijs rapinarum, multi in dolo & insidijs fraudum. B Acquiscunt in his omnibus homines. Quid est, acquiescunt? delectantur illic. Sed removeamus hac omnia, ad innocentem hominem veniamus. Acquiscit in domo sua, in familia sua, in coniuge, in filijs, in paupertate, (id est, exiguis bonis) in praediolo, in novella manibus consista in edificiorum aliquo suo studio fabricato. Adde hic, si libet, in cibo & potu, in suavis odoribus, coloribus, concentibus, alijsque carnis voluptatibus; in honoribus, gloriā populari, scientiā, & quacunque tandem re animus infirmus acquiescit ac delectatur. Neque enim omnia recensenti prudentibus opus fuit. Iam addit: *Acquiscunt innocentes in his. Sed tamen Deus volens nos amorem non habere nisi vite aeterna, & istis VELUT INNOCENTIBVS delectationibus miscet amaritudines &c.* Docetur amare meliora per amaritudinem inferiorum, ne viator tendens ad patriam stabulum amet pro domo. Mox

A vero addit, istas correptiones hominem agnoscere debere, se propter peccata pati; nempe quæ talium rerum velut innocenti cupiditate committuntur. Clamandum esse: *Sana animum meam, quia peccavi tibi: urentem secantemque medicum esse tolerandum, dum omnibus nos exceret tribulationibus, & à peccato sanat.* Non enim, inquit, errat ut sanum pro puri fecerit. Novit quid inspicit, novit VITIVM, quia ipse fecit naturam: quid ipse condidit, quid de nostra cupiditate accessit, discernit. Nihil apertius planiusque dici potuit. Omnes enim quantumcunque tenues etiam iustorum cupiditates, per quas fatigatā mentis intentione, qua suspendebantur in Deū, deorsum in creaturis voluptatulas quasi innocentes aucupantur, vult esse vitiosas, refecandas, urendas, purgandas; & ab huiusmodi peccatis per tribulationes temporales animum esse vacuandum. Quod si enim ullibi est sine culpa cupiditatis delectatio, ubi magis? Si uspiam animi in creaturis acquiescentis excusatio, quis non in illis iustillimam esse fateatur? Nec enim facile dari potest, ubi minus amore rebus terrenis inhaeretur, quā ubi animus à terrenis tantā in Deum extensione suspenditur. Et hæc de primo omnium affectu cardine, qui amor dicitur, non excludo filio ejus primogenito, qui vocatur desiderium, satis dicta sint. Adhibendus est enim aliquis modus. Nam alioquin non esset difficile, volumen pœnæ integrum ex Augustino de ista veritate juxta doctrinam ejus indubitata concinnare. Iam igitur de filio amoris secundo genito, sed velut Ioseph plus omnibus dilecto, qui gaudium, seu delectatio, seu fruitio dici solet, aliquid apponendum est, ex quo longè uberius quidquid de amore diximus illustrabitur.

Ibid.

CAPVT XVI.

Secundus affectus animæ est fruitio. Quid sit. Creatura rationalis nullā re creatā frui potest secundum doctrinam Catholicam.

MULTI enim res illas se amare nesciunt, vel etiam non amare se putant quibus amoris vinculo arctè colligati sunt, sed ex fruitione deteguntur. Amor enim sine fruitione, & fruitio sine amore intelligi nequit: cum amor sit initium fruendi, & fruitio finis amandi. Nullus enim nisi rebus amatis fruatur; & nullus amat nisi res quibus frui velit. Ex quo fit, ut quemadmodum nulla fruitio est, nisi amore conditur; ita nullus omnino amor sit, nisi in fruitione feratur. Itaque Augustinus amoris definitionem tradens dicit: *Amor nihil est aliud, quam voluntati fruendum aliquid appetens, vel tenens.* Et alibi: *Fruuntur voluptate, præcedente & præmissa cupiditate. Nam qui non præmiserit cupiditatem, pervenire non potest ad voluptatem.* Amor enim velut fons absconditus fruitione prior est; fruitio velut fluvius aut lacus, in quem amor mergitur,

A amore manifestior est. Quapropter quid sit animum rebus amatis frui paulo diligentius exquirendum est. Eò quippe confusionis ventum est, ut quamvis humana vita rerum abjectissimarum fruitionibus plena sit, vix quisquam tamen se frui arbitretur, quia non sibi videntur in eis finem ponere.

Fruitionis igitur summa est cum amore vicinitas, usque adeo ut Augustinus fruitionis rationem explicans dicat: *Frui est amore alicui rei inhaerere propter seipsam. Vix autem, quod in usum venerit ad id quod amas, obtinendum referre.* Quali frui non esset aliud, quā amare, seu amore rei inhaerere. Nam si non inhaeretur rei propter seipsam, propriè non amatur ipsa, sed aliud; sicut supra explicatum est. Fruitionem tamen non esse propriè amorem, pro ut ille à fruitione distingui solet, sed fructum, & effectum, & finem ejus, alibi declarat manifestius, quando

Q 2

Lb. 14. de
Fruit. c. 7.
Fruit. 15. in
Iteum.

Lb. 1. de do-
ctin. Chris-
t. c. 4.

Lib. 14. de Civit. c. 7.

quando dicit: Amor inhians habere quod amatur, cupiditas est: id autem habens, eoque fruens legitur. Vbi magis indicat fruitionem esse de re amata & habita, quam ipsum amorem. Amor enim, cum res abest, erumpit in desiderium, sive cupiditatem: cum obtenta possidetur, in latitiam sive fruitionem, tanquam effectum optatissimum, & veluti quietem sui motus, quo ad rem amatam desiderando ferebatur. Vnde amor ut supra dixit, est voluntas fruendum aliquid appetens, vel tenens; quo significat, amorem non solum aliquid abiens fruendum appetere, sed etiam præsens fruendum tenere. Nimirum quia amor, re qua fruatur præsentem, non definit, sed quiescente cupiditatis motu latiore vultum induit. Quare alibi semper fruitionem explicat per voluptatem seu delectationem, quæ de rebus amatis obtentisq; capitur. Quod quidem sine amore non fit, non tamen nudo amore fit; sed quodam amoris effectu, quo in

Lib. 11. de Civit. c. 25.

re adepta & amata quiescendo animus quodammodo diffunditur. Nec ignoro, inquit, quod proprie fructus fruentis, usus vero utentis sit: atque hoc interesse videatur, quod ea re frui dicimur, quo nos non ad aliud referenda per seipsam delectat: uti vero ea re, quam propter aliud quarimus. Et in libro octoginta trium questionum: Frui dicimur ea re, de qua capimus voluptatem; utimur ea, quam referimus ad id unde voluptas capienda est. Et in libro de Trinitate: Fruimur cognitis in quibus voluntas ipsi propter seipsa delectata conquiescit: utimur vero eis, quæ ad illud referimus, quo fruendum est. Evidens igitur est, tunc nos rebus amatis frui, cum in eis obtentis cum quadam animi voluntate conquiescimus, neque de illis ad aliquid ulterius velut medijs ad desideratum finem referendis cogitamus. Si enim animus aliud respicit, quod rebus istis adipisci cupit, etiam si cum aliqua delectatione habeantur, non eis fruimur, sed utimur, ut eo quod respicimus, perfruamur. Vnde hujusmodi mediocum dilectionem ac delectationem Augustinus aptissimo vocabulo vocat, non mansuetam, sed transitoriam, tanquam via, vel tanquam vehiculorum, quibus ad aliud pergimus, cui dilectione mansuetam inhæreamus.

Lib. 83. q. 30.

Lib. 10. de Trinitate. c. 10.

His ita declaratis, indubitata sancti Augustini & Catholice religionis doctrina est, creaturam rationalem nullam omnino re creatâ posse frui, sed solo Deo. Res quibus fruendum est, inquit Augustinus, Pater, & Filius & Spiritus Sanctus est, eademque Trinitas, quam postea veritatē vocat: Quapropter cum illa veritate fruendum sit, que incommutabiliter vivit: & in ea Trinitas. Et post enumeratas res varias temporales, inter quas & Christi Domini dispensationem in carne transitoriam recensuerat; in his igitur omnibus, inquit, rebus, ille tantum sunt quibus fruendum est, quas æternas atq; incommutabiles commemoravimus. Ceteris autem utendum est, ut ad illarum perfruitionem pervenire possimus. Vnde in eodem libro expresso declarat, hominem non solum alijs creaturis, sed neq; seipso, neq; proximo frui posse: quia nec seipsum propter seipsum, neque proximum propter ipsum diligere potest; sed

Lib. 1. de doct. Trin. Christ. c. 55.

propter Deum. Hoc enim fruimur, quod propter seipsum diligimus, alioquin enim utimur, quo autem utimur, eo non fruimur. Nec seipsum inquit, quisquam frui debet, si liquido advertas, quia nec seipsum debet propter seipsum diligere, sed propter illum quo fruendum est. Nam quamvis proximum quoq; diligere jubeamur, dilectio tamen ejus non in ipso harere debet, sed in Deum propter seipsum dilectum tendere; ut ita Deo non proximo perfruamur. Hinc univrsarum Scripturarum compendium in hac sententia situm esse definit, ut Deum & proximum diligamus sed solo perfruamur Deo: Omnium igitur quæ prædicta sunt, ex quo de rebus tractamus, hæc summa est, ut intelligatur, legi & omnium divinarum Scripturarum plenitudo & finis esse dilectio rei, qua fruendum est, & rei, qua nobiscum ea re frui potest. Quod sicuti de dilectione manifestissimum est, ita de fruitione solius Dei ipsa dilectio invictâ ratione concludit. Hoc est enim diligere, ut supra diximus, aliquid ad fruendum appetere, vel tenere: solus autem Deus diligendus est; ergo solus ad fruendum appetendus, & fruendus. Rursum, hoc est frui, amore alicui rei inherere propter seipsum. Solum autem Deo propter seipsum inhærendum esse, fides docet; ergo & illo solo esse perfruendum. Quapropter ut in inter Catholicos confessi non diutiùs inhæreamus, potius ratio inquirenda est, cur eo solo perfruendum sit, & consequenter cur ille solus amandus: unum enim ex altero indissolubili vinculo religatum est. Suppledit & istam Augustinus in eodem libro de doctrina Christiana: quia videlicet in eo, quod propter se diligimus, & quo frui volumus, beatitudo constituta est. Nec enim alia de causa diligitur propter se, vel ad fruendum, expetitur, nisi ut beati simus: beatitudo autem creaturæ rationalis in solo Deo sita est; qui solus proinde propter se amandus, & ad fruendum appetendus est. Quod propter se diligendum est, inquit Augustinus, in eo constituitur vita beata. Et infra luculentius. Dicimus ea re nos perfrui, quam diligimus propter seipsam: & ea re nobis fruendum esse tantum, qua esse videtur beata; ceteris vero utendum. Et iterum: Ille (res) quibus fruendum est, beatus nos facit. Istis quibus utendum est, tendentes ad beatitudinem adiuvamus, & quasi adimiculamur: ut ad illas, que nos beatos faciunt, pervenire, atq; his inherere possimus. Quæ sanè omnia, & quod solo sit per se diligendus Deus, & quod illo solo perfruendū, luculentissime præcepto illo Christianæ religionis capitali, primo, & indispensable obligationis, commendata sunt: Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Cujus vim ineluctabilem explicat August., quando dicit: Cum ait: toto corde, totâ animâ, totâ mente, nullâ vita nostra partem reliquit, que vacare debeat, & Cap. 22. quasi locum dare, ut aliâ re frui velit (nam hoc est frui velle, propter se diligere) sed quicquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus dilectionis impetus currit. Nam & ipsam proximi dilectionem, qua videbatur aliquid præter Deum diligi posse, in illam dilectionem Dei referendam esse declarat, quæ nullum a se rivulum duci extrâ patitur, cum derivatione minuat.

Ibid. cap. 5.

Cap. 10.

Ibid. cap. 21.

Ex hoc

monem aliquem bonum dicit, & laudatur sermo
 tuus, non laudetur quasi tuus, non est ibi finis: si
 ibi ponitur finem, finis: sed non finis, quasi perfi-
 ciaris, sed finis ut consumaris. Ergo non laudetur
 sermo tuus, quasi abs te, vel quasi tuus. Sed quomo-
 do laudetur? Quomodo dicit Psalmus: In domino
 laudabo sermonem &c. ergo transi & ipsam. Videte,
 fratres, quanta transivimus, in quibus non est finis.
 His utimur, quasi in via; quasi in mansionibus sta-
 bulorum vescimus, & transimus. Vbi ergo finis?
 Dilectissimi filij Dei sumus, & nondum apparuit quid
 erimus. Non potuit exactius & palpabilius
 nobis exponere, quo modo in quibuscunque
 creaturis herere vitiosum sit, quam singulas
 percurrendo, in quibus homines herere solent,
 & sine peccato se esse arbitrantur. Hinc de
 medijs ad proprium uniuscujusque finem refe-
 rendis, & ipsa vitâ tandem in Deum dirigendâ,
 luculentè alibi tradit; ubi cum præmississet,
 omnem humanam perversionem esse, quod etiam
 vitium vocatur. fruendis uti velle, atque uten-
 dis frui, fruendam verò intelligibilem pul-
 chritudinem, per quam ipse pulchritudinem
 æternæ sapientiæ aut incommutabilis verita-
 tis solet intelligere, de rebus utendis & ad fi-
 nes suos tandemque in ultimum retorquendis
 ita loquitur: *Vtile quicquid est, utendo est utile, ita
 nemo utitur nisi utili. Non ergo utitur quisquam male
 utitur. Perfecta igitur hominû ratio, quæ virtus vo-
 catur, utitur primo seipsâ ad intelligendum Deum, ut
 eo fruatur, à quo etiam facta est. Utitur autem ca-
 teris rationalibus animantibus ad societatem, irra-
 tionalibus ad eminentiam. Vitam etiam suam ad id
 refert, ut fruatur Deo: na enim beata est. Ergo
 & ipsâ utitur; quæ profecto inchoat miseriam per
 superbiam, si ad seipsam, non ad Deum referatur.
 Utitur etiam corporibus quibusdam vivificandis ad be-
 neficentiam; sic enim utitur suo corpore, quibusdam
 assumendis vel respiciendis ad valetudinem; quibusdam
 tolerandis ad patientiam, quibusdam ordinandis ad
 iustitiam, quibusdam considerandis ad aliquod veri-
 tatis documentum. Utitur etiam his, à quibus se ab-
 stinet, ad temperantiam. Ita omnibus & sensis &
 non sensis utitur, nec aliquid tertium est. Indicat au-
 tem de omnibus quibus utitur; de solo Deo non iu-
 dicat, quia secundum Deum de ceteris iudicat; nec
 eo utitur, sed fruatur. Neque enim ad aliquid aliud
 Deus referendus est: quoniam omne quod ad aliud
 referendum est, inferius est, quam id ad quod refe-
 rendum est. Porro nequis putaret, hunc ordi-
 nem utendi medijs ad suum quibusque finem,
 sine labe conscientiæ prætermitti posse, quam-
 quam & in superioribus allegatis locis contra-
 rium satis indicaverit, aliter dicit:*

Lib. 83. 99.
 T. 30.

*His bonis, quæ propter aliud necessaria sunt, qui
 non ad hoc propter quod instituta sunt, utitur, pec-
 cat, alias venialiter, alias damnabiliter; Quisquis
 verò eis propter hoc utitur propter quod data sunt,
 bene facit. Sub illis autem bonis doctrinam,
 cibum, potum, somnum, conjugium, concu-
 bitum, & similia expresse numeraverat. Et
 nequis fortasse suspicaretur, satis esse, si quis
 propter proximos fines quibusque bonis utere-
 tur, longè generalius alibi dicit, ubi rem
 istam ex professo docet. Officium autem est, quod sa-*

Lib. de bono
 coningale. 9

Lib. 4. cont.
 Tol. 2. 3.

ciendum est: Finis verò, propter quod faciendum est.
 Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non ve-
 detur, si non propter hoc facit, propter quod facere
 debet, peccare convincitur. Hunc autem finem
 esse ipsum Deum, statim adjicit; cui virtutes
 tam in hominibus, quam in Angelis serviunt
 à quo Angelis donantur & hominibus: Cùm
 enim non ad suum referuntur auctorem dona Dei,
 hoc ipso mali his utentes efficiuntur iniusti. Unde
 ejusdem principij sui generalissimi filium se-
 quens, juxta quod in nulla creatura hereri
 potest, sed omnium omnino usus in Deum
 retorquendus est: utpote verissimum & uni-
 cum hominis & rerum omnium finem, pro-
 pter quem Deus ipsemet cuncta condidit, ge-
 neralissimè & clarissimè ita loquitur: *Quid-
 quid boni sit ab homine, & non propter hoc sit, pro-
 pter quod fieri debere vera sapientia præcipit (id est,
 Deum verum, sicut præmiserat) est officio tra-
 deatur bonum, ipso non recto fine pec-
 catum est. Itaque & alibi peccatum vo-
 cat non solum illud quod in turpi aut iniquo facto ap-
 pareat hominibus: sed etiam si habeat speciem boni ope-
 ris, & tamen propter mercedem temporalem fiat (id
 est, intuitu cujuscunque boni temporalis) non
 propter requiem sempiternam. Quanto magis
 peccatum est, si non habeat speciem boni ope-
 ris, sed carnalis, quo simpliciter in amore cu-
 jusquam boni temporalis conquiscit, non ut
 bene vel in speciem operetur, sed tantummodo
 ut aliqua rei creatæ delectatione perfruatur?
 Et ut omnis omnino tergiversatio tolleretur,
 qua quis hujusmodi actus vel indifferentes vel
 imperfectos esse suspicari posset, & non tales,
 quibus conscientia læderetur, contra Faustum
 Manichæum disputans & de peccatis, & bene-
 factis, ac de creatorum rerum usu & abusu
 ex professo tractans, doctrinali auctoritate de-
 finit: *In omnibus que humana infirmitas horret,
 aut timet, sola iniquitas iure damnatur: cetera sunt
 vel tributa naturarum vel merita culpæ. Unde
 igitur illa merita culpæ, illa iniquitas, quæ
 sola in hominibus iure damnatur? Audi Au-
 gustinum in eodem loco: Fit autem homo ini-
 quus, cùm propter seipsas diligit res propter aliud
 assumendas, & propter aliud appetit res propter se-
 ipsas diligendas. Sic enim, quantum in ipso est, per-
 turbat in se ordinem naturalem, quem lex æterna
 conservari iubet. Fit autem homo iustus, cum ab
 aliud non appetit rebus uti, nisi propter quod divi-
 nitus instituta sunt: Ipso autem Deo frui propter
 ipsam, sequi & amare (id est, proximo) in ipso
 Deo propter eundem ipsum Deum. Propter Deum
 enim amat amicum, qui Dei amorem amat in amico.
 Ecce quod alibi sapiens in ordinationem voca-
 verat, & perversitatem, utendis velle frui &
 fruendis uti, hic nominat meritum culpæ &
 iniquitatem, quæ iure damnatur, propter se-
 ipsas diligere res propter aliud assumendas, &
 è contrario, propter aliud appetere res pro-
 pter se ipsas diligendas: aperteque declarat, in
 eo iustitiam esse sitam, hoc est bonum opus,
 cùm rebus non appetimus uti, nisi propter
 quod divinitus instituta sunt. Hoc non est
 aliud, nisi id quod propter seipsum diligen-
 dum**

Lib. 10.
 Fol. 10.

Lib. 10.
 Fol. 10.

373

dum & fruendum est. Et hoc ipsum declarat, & in superioribus crebrò declaravit, esse Deum quo fruendum est propter ipsum: *Quod enim propter se diligitur, in eo constituitur vita beata: ea re fruendum est, qua efficiuntur beati; ceteris vero omnibus utendum.* Nam istis, quibus utendum est, tendentes ad beatitudinem adiuvantur ut ad illas, quae nos beatos faciunt (id est, ad Deum) pervenire, atque his inhaerere possimus. Sub quo genere totus creaturarum ordo comprehenditur. Qua

A de causa ex eisdem legis immutabilis & aeternae praescripto, quae ordinem naturalem conservari *Lib. 22. com. iuber, perturbari vetat, quaeque nisi faciendo, Faust. c. 27. dicendo, concupiscendo violetur, nullum peccatum est, & si violetur, sine excusatione peccatur, fidentissimè clamat, inculcatque Augustinus: Tabet aeterna lex avertere amorem à temporalibus, nempe quibuscunque, & eum mundatum ad aeterna convertere.*

CAPVT XVII.

Iusti in peccatis venialibus fruuntur, non utuntur creaturâ.

QVIS jam sobriæ voluptatis & castissimæ veritatis amator audeat dicere, non esse peccata solius, voluptatis causâ cum uxore concumbere, sensus externos saporibus delicatis, gratis odoribus, harmonicis concentibus, ridentibus coloribus, & artificijs, solius voluptatis appetitione mulcere? laudibus, honoribus, gloriæ dignitatibusque splendoribus quantumcumque exiguis propter ipsa delectari? Pecunias, hoc est, quaecunque commoda terrena propter ipsa diligere, prædiolis, hortulis, structuris, piscationibus, venationibus, & huiusmodi infinitis, quasi innocentibus quarumcumque temporalium rerum voluptatibus, quibus humana vita etiam iustorum velut in lectulo requiescit, incumbere, non propter aliud, quam quia infirmis animis delectabiles sunt? In omnibus enim istis, quæ recensere longum est, ordo naturalis perturbatur, quem lex aeterna conservari iubet, perturbari vetat; dum rebus, quas diligunt, propter aliud allumendis propter ipsas frui volunt: atque in via tanquam per supernam delectante hærent, qui per illam non nisi in patriam debent tendere. An fortè non est hoc utendis frui? Non est hoc actionis finem constituere, dum nihil nisi actio, quæ infirmos nos delectat, intenditur? Illud enim hic supponimus. Quid verò vel pecudes aliud, si loqui possent vocarent frui, quam cum uxore seu femella voluptatis tantum causâ inire concubitum? Et quid aliud finem voluntatis actionem constituere, quam nihil præter actionem, seu voluptatem ejus querere? Si enim aliud concumbendo querit, jam concubitus non est finis, nec illum diligit, sed aliud per illum assequendum diligit. Itaque quamvis finis ultimus totius hominis alius esse possit, quam concubitus, & plerumque sit; finis tamen istius singularis voluntatis tantum concumbendi non est alius, quam concumbere, seu concumbendi voluptate frui; ut sic generalis ista voluntas, qua quisque vult beatè vivere, istâ voluntate aliqua ex parte compleatur. Quod ita manifestè S. Augustinus docet, quasi hoc probandum ex professo suscepisset. Nam de voluntate videndi disputans, quæ visionem potest vel ad aliud referre, ut sit me-

A dium, seu finis medius, vel in ea quiescere, ut sit tantum finis, ita loquitur: *Non itaque omnino ipsa voluntas hominis, cuius finis non est nisi beatitudo, sed ad hoc unum interim, scilicet subiectum, voluntas videndi finem non habet nisi visionem, sive id referat ad aliud, sive non referat. Si enim non referat ad aliud visionem, sed tantum voluit ut videret, non est disputandum, quomodo ostendatur finem voluntatis esse visionem, manifestum est enim. Si autem referat ad aliud, vult utique aliud, nec iam videndi voluntas erit. Nimirum quia hoc dicimus velle, seu diligere, quod intendimus; non id sine quo non possumus assequi quod intendimus; hoc enim, sicut amara medicina, ab invitis sæpè suscipi debet. Quod si hoc de visione, quæ non ad aliud referatur, ita manifestum est Augustini, imo cuiuslibet sanæ mentis iudicio, ut neque disputari debeat, profectò etiam de concubitu voluptatis dumtaxat causâ in toto manifestum est. Et si de illo perspicuum est, non aliud esse finem ejus nisi voluptatem, quæ ex aliqua parte beari cupit, profectò de omnibus omnino similibus usitatis etiam iustorum hominum delectationibus quasi innocentibus, quas paulo antè & superiùs ex Augustino recensuimus, perspicuum est, non alium eorum esse finem, quam in illis terrenis & quasi innoxijs voluptatibus requiescere, & in eis quiescendo, frui. Si enim propter aliud huiusmodi operationes appetunt, jam extra limites hypothesis nostræ sunt.*

Hæc ergo ratio est, cur Augustinus, quando etiam à iustis in temporalibus quibusvis bonis aut delectationibus finem collocari aut quiescere, aut illis bonis frui vetat, plerumque solet inculcare, ut ab illis bonis ulterius in Deum animus transeat. Nimirum ut lector intelligeret, tunc se frui, tunc in terrenis concupiscere, tunc ut finem illa concupiscere, tunc cupiditate peccare, cum eis ita inhaeret animus, ut non per illa transeat ad diligendum Deum. De quo initio nonnulla testimonia producta sunt. Hunc enim transitum velut fruiioni prorsus repugnantem commendat in libris de Trinitate; ubi cum dixisset, *non esse constituendum finem in bonis talibus, nec in ea de- torqueamus beatitudinem id est, fruiionis appetitum, statim adijcit ejus oppositum: sed ut quic-* *Lib. 12. de Trinit. 13. quid*

Q4